

NOTÍCIES

**VI Seminari d'Estudis Medievals. La ciutat medieval:
art, història i literatura**

Taula de sant Jordi, Pere Niçard (1468-70). Museu Diocesà de Mallorca. Font: Tina Sabater

Els dies 9, 16 i 23 de març de 2018 es va celebrar el VI Seminari d'Estudis Medievals, organitzat pel Grup de Recerca en Estudis Medievals de la UIB (GRESMED), i coordinat per qui això subscriu. Es tracta d'una iniciativa que es va originar el 2013 i que consisteix en encontres monogràfics sobre temes vinculats al món medieval analitzats des d'un vessant interdisciplinari, atès que contemplen temes d'història de l'art, història i literatura. Es dirigeixen de forma prioritària a alumnes de grau i màster de les especialitats esmentades, així com també a tot aquell públic que estigui interessant en l'edat mitjana. Atès que el nostre grup de recerca aposta per la divulgació i transferència del coneixement a través de les noves tecnologies, cal esmentar que s'han anat publicant les actes d'aquestes trobades des de 2014 en format digital (llibre electrònic).

La sisena edició es va dedicar a la ciutat medieval. Val a dir que l'auge i exponencial creixement que experimentaren les ciutats durant la baixa edat mitjana les convertí en espais de desenvolupament no només econòmic i demogràfic, sinó també artístic i cultural. Fou en els nuclis urbans on es dugueren a

terme les principals iniciatives urbanístiques i arquitectòniques, on es va configurar la casa medieval i la concepció de l'espai domèstic. Fou també l'àmbit d'oci per excel·lència, l'escenari en què es dugueren a terme festes i celebracions tant de la noblesa com del poble. La ciutat es convertí, doncs, en l'eix sobre el qual pivotava la societat medieval i en el nexa d'unió dels diversos estaments que la conformaven. Així doncs, el seminari analitzà els aspectes més físics i materials de les urbs sense deixar de banda aquells més intangibles i efímers, per tal d'oferir una visió global i el més integral possible de la ciutat medieval. L'activitat s'emmarcà en el projecte de I+D+i «La casa medieval. Materiales para su estudio en Mallorca» (HAR2016-77032-P), dirigit per la doctora Tina Sabater i en qual col·laboren membres del GRESMED junt amb altres professors i especialistes sobre el tema.

Seguint la dinàmica de les passades edicions, en aquesta participaren no només docents de la UIB, sinó també reconeguts investigadors i experts dels àmbits internacional i nacional. L'encontre fou prou enriquidor i de molta concurrència, tant d'alumnes com de professionals dels sector i públic en general.

Pel que fa al vessant historicoartístic, la doctora Giovanna Valenzano (Università degli Studi di Padova) analitzà les diverses tipologies de cases medievals presents en el context del centre i nord d'Itàlia vinculades a nobles, mercaders i artesans. Especial atenció meresqué el tipus de *palazzi turriti* o cases torre, edificació amb una rellevant presència en el territori italià. Per la seva banda, les qüestions relacionades amb l'urbanisme foren abordades pels doctors Josep Morata Socias (UIB) i Miquel Àngel Capellà Galmés (UIB). El primer feu una aproximació a les transformacions que experimentà la morfologia urbana entre l'època tardoromana i l'alta edat mitjana i analitzà què es mantingué de l'urbanisme antic i quines innovacions aportà el medieval. El segon presentà, d'acord amb una selecció d'exemples, la transformació i gènesi de la ciutat baixmedieval, a partir de l'anàlisi del tipus de ciutats, la xarxa viària, les infraestructures i la repercussió que tingueren els ordes mendicants i els barris catedralicis en la configuració de la morfologia urbana. La darrera intervenció relacionada amb la Història de l'Art la dugué a terme la doctora Júlia Roman Quetglas (UIB), que oferí una panoràmica general sobre els espais verds a la ciutat de Mallorca a la baixa edat mitjana. Feu especial incidència en la problemàtica terminològica per diferenciar «prats», «horts» i «vergers», aportà exemples iconogràfics i explicà la gènesi i evolució d'alguns jardins medievals.

Quant a la disciplina de la història medieval, comptàrem amb la participació de la doctora Maria Barceló Crespi (UIB). A partir de la crònica del notari Mateu Salzet sobre el desbordament de la Riera el 1403 i altres fonts, feu un recorregut per la ciutat seguint el curs d'aquest torrent per tal d'analitzar-ne els espais i col·lectius més representatius. Per altra banda, el doctor Rafael Narbona Vizcaíno (Universitat de València), se centrà en l'estudi de la ciutat medieval com a espai per a la festa i l'oci. En aquest sentit, en destacà el vessant més popular i subversiu i la transgressió temporal que suposava de les regles socials.

La majoria d'aspectes tractats abordaren la ciutat cristiana, però no volíem deixar de banda la islàmica, important per a la comprensió global de la urbs medieval. Per això, comptàrem amb la presència de la doctora Magdalena Riera Frau, arqueòloga municipal i experta en urbanisme andalusí. En la conferència analitzà les traces de Madina Mayurqa a la Ciutat de Mallorca després de la Conquesta, fent especial incidència en la reutilització de les infraestructures defensives i de canalització i distribució de l'aigua.

Els aspectes literaris els tractaren el doctor Gabriel Ensenyat Pujol (UIB) i el doctor Xavier Renedo i Puig (Universitat de Girona). El primer analitzà la crònica de Joanot Gomis (*Llibre de la benaventurada vinguda de l'emperador i rey don Carles en la seva ciutat de Mallorques*, 1542) i la confrontà amb el plànol del prevere Antoni Garau de 1644, per tal de reconstruir l'itinerari recorregut per l'emperador en la seva visita de 1541 a la ciutat. El doctor Renedo, per la seva banda, estudià els conceptes de ciutat i ciutadà a partir dels textos de Francesc Eiximenis, més en particular del *Dotzè del Crestià* (1387) i del *Llibre dels àngels* (1392).

En relació amb allò que s'ha comentat més amunt sobre les publicacions de les actes d'aquests seminaris, es va aprofitar la cloenda de l'encontre per presentar els llibres electrònics corresponent al III i IV seminaris (Edicions UIB - Institut d'Estudis Baleàrics, 2017, <http://edicions.uib.cat/>).

Per concloure, volem expressar des d'aquí el nostre agraïment a la Universitat de les Illes Balears, concretament a la Facultat de Filosofia i Lletres, al Servei d'Activitats Culturals i a la Fundació Universitat-Empresa de les Illes Balears, que ens han donat el suport econòmic, han gestionat els aspectes administratius i ens han facilitat les infraestructures i espais per dur a terme l'activitat. I per descomptat, a tots els ponents i assistents, que són els responsables últims de l'èxit d'aquesta iniciativa.

Magdalena Cerdà Garriga
Antònia Juan Vicens
Universitat de les Illes Balears